

СТАНОВИЩЕ

от

Валентина Ангелова Драмалиева, доктор по философия, професор в секция „Философия и етика“, катедра „Политическа икономика“, УНСС, член на научно жури с Решение на ФС на ФФ, протокол №11/02.03.2021 и Заповед на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“ № РД 38 – 144/12.03.2021

относно:

дисертация за присъждане на образователната и научна степен
„Доктор“ в професионално направление

2.3. Философия (Философия с преподаване на английски език)
на тема:

**Сравнително изследване на понятията Бог, субектност и Аз
във философията на Левинас и Киркегор**

(God, Subjectivity and the Self: A Comparative Study between Levinas and Kierkegaard)

автор: **Ставрос Панайоту** – редовен докторант
по Философия с преподаване на английски език, ФФ на СУ „Св. Кл. Охридски“

Бях определена да изготвя становище на дисертацията на първото заседание на сформираното научно жури, което се състоя онлайн на 16.04.2021. На електронната си поща получих: дисертация (на английски език), автореферат на дисертацията (на български език); автобиографична справка на автора (на английски език).

Обща характеристика и формални критерии за дисертацията

Представената ми за становище дисертация е структурирана в увод, три глави, заключение и библиография, които са развити на 189 стандартни страници. Библиографията включва 372 заглавия и 2 онлайн източника, описани на 20 с. в края на текста. Бележките под линия са общо 262. Отделните глави са структурирани идентично - всяка започва с въведение и съдържа няколко (от 6 до 9) подзаглавия, които са ясно дадени и номерирани в таблицата на съдържанието. Тази структура ориентира добре читателя в логиката на цялото изложение. За съжаление обаче не е възможно от съдържанието да се отива директно на търсеното място в текста, което прави по-трудно използването на този електронен документ.

Посоченият обем, структура и рефериранияте източници отговарят на формалните критерии за една докторска дисертация.

Докторантът Ставрос Панайоту е подготвил *Автореферат* (28с.), съдържащ: резюме на основните идеи на дисертацията, кратко описание на темата, съдържанието, структурата, методологията, резултатите и приложението (12с.); оценка на приносите (7с.); академична квалификация, получена в СУ, във връзка с докторантурата (1с.); бъдещи планове на автора (3с.); резюме на участие в конференции, статии и други

академични дейности (5с.) Авторът е посочил резюмета на една монография (2019) и на три публикувани статии, свързани с етиката и политическата философия.

Предназначението на *Автореферата* е да ориентира в дисертацията и да подпомага разбирането ѝ, което е постигнато в общи линии. Но щеше да е много по-добре, ако имаше таблица на съдържанието, за да е предварително ясно какво се съдържа в него, както и за да се борави по-лесно с търсената информация. Ще отбележа и това, че на някои места преводът на български език не е достатъчно прецизен.

В *Автобиографичната справка* е посочено, че докторантът е бакалавър по история и археология на *University of Cyprus* (2007), магистър по религия и късна античност на *Cardiff University* (2008), магистър по философия на *Open University in London* (2015). Той е специализирал в *University of Athens*, както и в *American University of Beirut*, а също и в *Arabeya Association Language Center, Cairo*. Има отлична езикова подготовка – освен майчиния гръцки език, владее старогръцки, латински, арабски, английски. Той дори е преподавал тези езици, както и някои исторически и философски дисциплини, в школи, курсове, училища, университети. Понастоящем работи в Министерството на Висшето образование в Лимасол, Кипър и участва в различни прояви като лектор, автор на статии и книги в областта на философията и историята.

Докторантът е посочил също и впечатляващо количество от публикации на английски език: една монография (2019); три статии, публикувани в *Statu Nscendi* (2018; 2020), както и шест публикации на исторически теми в научни списания и в сборници от конференции на гръцки и английски езици (2016-2020).

Като редовен докторант във Философски факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“, Ставрос Панайоту е положил всички изпити и се е обучавал според изискванията, а сега е предложил за рецензия и защита дисертацията си. Негов научен ръководител е проф. д.ф.н. Мария Димитрова - безспорен специалист по темата.

Тема на дисертацията

Темата е свързана със сравнителен анализ на три основополагащи философски понятия – Бог, субектност, Аз – във философските доктрини на двама изтъкнати автори – Киркегор и Левинас, което без съмнение я прави традиционно подходяща за докторска дисертация. Тя е подходяща и заради това, че дава възможност на автора да разкрие философските си познания и умения, както и изследователския си потенциал. Заедно с това, темата е подходяща и защото си поставя за цел да запълни някои празнини в проучванията за посочените философски понятия и философи, както и да

потвърди отново значимостта на един от най-използваните философски методи – сравнителния анализ. Темата е интересна най-вече за професионалните философи, но тя със сигурност предизвиква интелектуалното любопитство и на широк кръг хора, които се интересуват от повдигнатите въпроси дори и само в житейски смисъл.

Методология

Прави добро впечатление, че авторът отделя специално внимание, за да изтъкне и обоснове своите методологически основания. Без съмнение методологията е много важна за всяко научно съчинение, а за философския анализ тя е още по-значима.

Структура и съдържание на дисертацията

Дисертацията се стреми да внесе нова светлина върху феноменологиите на Левинас и Киркегор, като същевременно показва общото и различното между тях. Ставрос Панайоту си поставя задача да допринесе за нова оценка и нов подход при сравнението между двамата. Коментирайки основните понятия на посочените автори, той визира възгледите и на други философи по тези въпроси. Така очертава една широка теоретична рамка, в която помества Левинас и Киркегор, заедно с понятията, които са основополагащи за тях.

Представени са увод, три глави, заключение, които следват своя вътрешна логика и последователност за разясняване на темата. *Уводът* (28с.) разкрива мотивацията на автора да изследва поставената тема, очертава целите на изследването, а също – представя живота и философските схващания на Левинас и Киркегор. *Първа глава* (52с.) е сравнителен анализ на понятията *Бог* и *онто-теология* у двамата автори. *Втора глава* (34с.) показва как те разбират отношението *Бог-личност*. *Трета глава* (48с.) дава възгледите им за понятията *смърт* и *време*. *Заключението* (6с.) обобщава резултатите от научния труд.

Във връзка със сравнителния анализ на посочените автори, в дисертацията се поставят много философски въпроси, които не винаги успяват да получат своя категоричен отговор. Такива са например въпросите за същността на етиката; за това дали етиката може да е първа философия; за обосноваването на възможност да съществува етика без вяра; за връзката между свободата и отговорността; за значението и значимостта на понятието субектност; за мястото и самоосъзнаването на моралните субекти; за ролята на личността; за вечните екзистенциални въпроси, свързани с осмислянето на смъртта, на другия, на времето, на желанието.

Приноси на дисертацията

Като цяло съм съгласна с оценката на автора за приносите в научно-теоретичен и в приложен аспект, но смятам, че е добре да ги формулира по-систематизирано и ясно в *Автореферата* си.

Ще открия няколко от достоинства на дисертацията:

1. Актуална, интересна, типично философска тема за изследване;
2. Добра структура и разгръщане на съдържанието;
3. Не остава в сферата на чистото теоретизиране, а търси практическо проявление;
4. Обзор на литературата по въпроса и използването ѝ в подкрепа на собствени тези;
5. Оригинална интерпретация на важни теоретични проблеми;
6. Дава насоки и проблеми за евентуални бъдещи изследвания.

Въпроси към автора

Темата и съдържанието на дисертацията предизвикаха у мен интерес, размишления и въпроси. Ще задам на автора един от тях:

Смятате ли, че днес е възможна етика без (религиозна) вяра или не?

В заключение ще посоча, че Ставрос Панайоту показва широка обща философска култура, добро познаване на първични и вторични източници по конкретната тема, задълбочено осмисляне и интерпретиране на задоволително количество литература, възможност да работи самостоятелно в проучването на теорията, стремеж към оригиналност. Научният труд следва ясна логика и последователност, които позволяват да се разберат идеите на автора. Проблемите, които се анализират, имат актуална стойност за съвременната философия. Дисертацията има всички формални и съдържателни достоинства да бъде защитена публично. Заедно с това авторът има множество публикации, които показват изследователските му интереси, компетентност и умения.

Оценявам положително дисертацията на докторанта Ставрос Панайоту и препоръчвам на почитаемото жури да му присъди образователната и научна степен „Доктор” по професионалното направление 2.3. Философия (Философия с преподаване на английски език).

10.06. 2021 г.

София

Подпис:.....

Проф. д-р Валентина Драмалиева